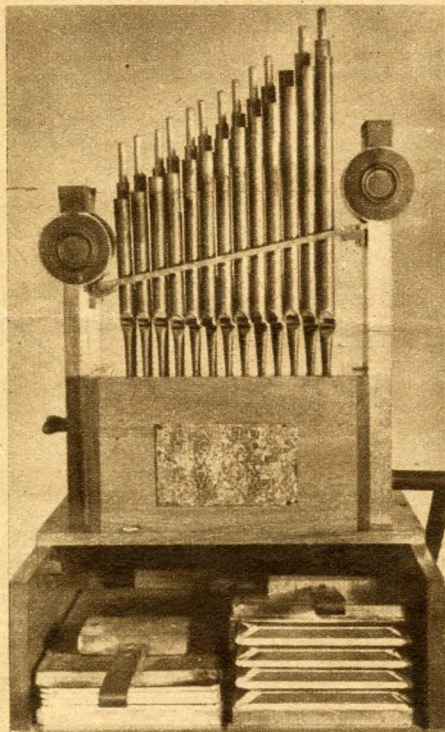

RÓMAI KORI ORGONA

244
Az aquincumi múzeum mellett az idén — K. Kaba Melinda irányításával — befejezték a lakrészek feltárását. Ennek során három nagy lakóházat ástak ki. Az egyiknek padlózata alatt a központi fűtés minden elemét megtalálták: a meleg

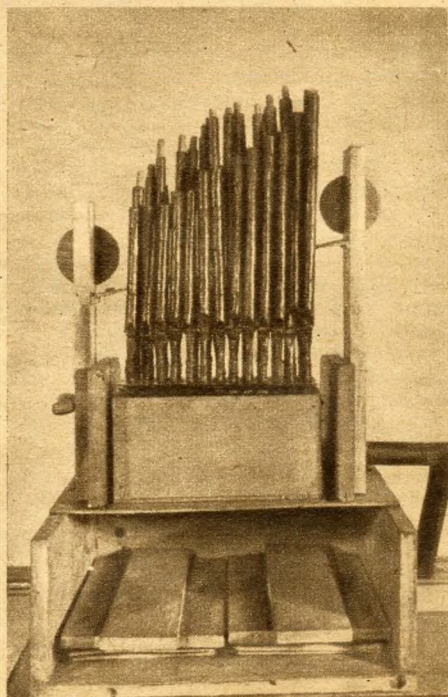
1. ábra

levegőt termelő kemencét, az Y alakban elágazó fő légcatornát és ennek kisebb keresztmetszetű elágazásait. A falomladékok közt falfestmények töredékeire bukkantak, amelyek — többek közt — jehér alapon tarka virágszűreket ábrázolnak. Több ezer kerámia edénytöredék is előkerült. Ezeket most tisztítják, válogatják és előkészítik a restauráláshoz. Ez a terület az aquincumi „polgárváros”-hoz tartozott, amelyet védőfal vett körül. A további kutatások célja, hogy egész a falakig feltárják e területet.

Az ideai munkálatoknak további jelentős eredménye, hogy a romok alatti réteg kuta-

tását is megkezdték, és már eddig 14 kelta eredetű „lakógödört” tártak fel. Egyes kutatók régebben úgy vélekedtek, hogy a rómaiak előtt e területen nem volt kelta település. A most feltárt lakógödörök a tűzhelyekkel, a gabonaörlő kövel és egyéb maradványokkal viszont azt bizonyítják, hogy valaha kelták éltek e tájon. Földbe ástott gödörökben laktak, amelyeket az időjárás viszontagságai ellen cölöpökön nyugvó nádsátor védett. Ezáltal is helyesnek bizonyult az a régészeti „szabály”, hogy egy régi település alatt gyakran egy második, sőt harmadik település maradványai találhatóak. Éppen ezért határozták el a régészek, hogy a feltárt épületek, piactereb. alatt újabb kutatást végezzenek.

A belső múzeumi munka ideai eredményei közül kiemelkedik Rafael Viktor restaurátor munkája, az egyetlen római kori orgona eredeti alkatrészeinek összeállítása. E páratlan műkincs története különös figyelmet érdemel.

2. ábra

Amidőn 1930-ban az aquincumi múzeumtól délre az Elektromos Művek transzformátorállomásának alapjait kiásták, egy beomlott római kori pincére bukkantak. Ennek kő- és törmelékhalma alatt összetört bronzsípokat, regisztereket, díszítő amoretteket, sőt fújtató bőrfoszlányokat, valamint egy bronztáblát találtak. Ennek szövegéből kiderült a lelet eredete. Az áll rajta, hogy 228-ban orgonát adományoztak az aquincumi tűzoltó-testületnek. Angster pécsi orgonakészítő mester 1935-ben Nagy Lajos és Kalmár János tervei szerint a fellelt alkatrészek, sípok méreteinek és feltehető elrendezésének megfelelően elkészítette a hordozható orgona „rekonstrukció”-nak nevezett mását (1. ábra). Az eredeti alkatrészek ép darabjait a megszólaltatható, rekonstruált másolat mellett egy tárlóban kiállították, de a törmelékalkatrészek továbbra is egy ládában heverték. Ezeket 1944-ben, tekintettel a bomba-veszélyre, egyéb értékekkel együtt a Bazilika pincéjében helyezték biztonságba. Teltek-múltak az évek, mígnem Rafael mester 1959 őszén aprólékos, művészi megérzést

igénylő, kitartó munkával össze nem állította az eredeti alkatrészeket, 13 billentyűvel, 4 regiszterrel. Ehhez hozzá szerkesztette az Angster-féle rekonstrukció szerint a farészeket, a fújtatót stb. Így készült el az eredeti római kori orgona, amely a maga nemében páratlan a világon. Méltán csodájára járnak a szakértők, műgyűjtők, hangszertörténészek. Egy amerikai rajongó műbarát például 400 000 dollárt ajánlott érte. (Az eredeti orgonát ábrázolja hátulról a 2. ábra.)

Az Angster-rekonstrukció 13 billentyűjén, 4 regiszterén teljes dallam játszható. Mindannyiszor mély meghatottságot vált ki a hallgatóság körében, amidőn megszólal, jelidézve az 1730 évvel ezelőtti kort és Aelia Sabina énekesnőt, akit — feltehetően — a most felállított orgona kísért. Egy közelben talált sírfelirat szerint ugyanis Aelia Sabina „jól orgonált”.

A múzeum egyik termében külön állványon, üvegszekrényben látható egymás mellett a két orgona. Az eredeti alkatrészeket a korrózió ellen műanyagbevonat védi.

(Berényi László)